

М.С. Пономарьова, канд. екон. наук, доцент
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ АПК

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Агропромисловий комплекс України (АПК) – важливий сектор національної економіки, який об'єднує різні види економічної діяльності щодо виробництва сільськогосподарської продукції, продуктів харчування, а також доставки їх до кінцевого споживача.

В агропромисловому комплексі формується близько 17 % ВВП, він є одним з основних бюджетоутворювальних та експортоорієнтованих секторів національної економіки. Розв'язання проблеми стабілізації розвитку агропромислового комплексу залежить від раціональної й ефективної організації діяльності виробників сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій підтвердив той факт, що науковими дослідженнями охоплено більшість питань, що стосуються організації виробництва, розвитку ефективного агробізнесу. Організація сільськогосподарського виробництва, його аналіз і засоби підвищення є одними з головних складників аграрної реформи. Цьому питанню присвячено безліч наукових праць таких вітчизняних і зарубіжних учених, як: Г.Я. Кожекін, А.М. Синиця, І.Б. Гевко, Г.А. Семенов та ін.

Постановка цілей статті. Комплексне вивчення питання організації виробництва в нинішніх умовах є недостатнім. Однак саме специфіка галузі сільського господарства викликає помітний інтерес до ефективності й організації виробництва функціонування агроформувань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна наука і господарська практика передових країн світу свідчать про те, що успішний економічний розвиток можливий лише на основі визначення пріоритетних базових галузей АПК, здатних сформувати конкурентні переваги національної економіки. Організація виробництва вивчає закономірності раціональної побудови і здійснення процесу аграрного виробництва в сільськогосподарських підприємствах для ефективного використання трудових і матеріальних ресурсів, забезпечення максимального виходу продукції з мінімальними затратами праці і коштів [1-4].

Виробництво сільськогосподарської продукції природно посідає центральне місце в українському АПК. Достатність обсягів виробництва

сільськогосподарської продукції дозволяє забезпечити фізичну доступність населення до продовольства.

В ринковій економіці зазначені умови є основою всіх видів діяльності, у зв'язку із чим вимоги до рівня організаційно-економічної підготовки спеціалістів сільського господарства різко зростають.

Аналізуючи науковий досвід, виділимо притаманні організації виробництва основні специфічні завдання:

- поглиблення спеціалізації, удосконалення форм організації виробництва, гнучка переорієнтація виробництва на інші види продукції, забезпечення безперервності і ритмічності виробничого процесу, удосконалення організації процесів праці та виробництва в просторі й у часі, скорочення тривалості виробничого циклу;

- відповідність асортименту машинно-тракторного парку, пропорційність виробничих потужностей, переозброєння виробництва;

- інструментальне й енергетичне обслуговування виробництва, нормування витрат ресурсів, вибір оптимальних систем забезпечення, форм організації підрозділів та їх взаємодії із зовнішнім середовищем;

- оптимізація експлуатаційних режимів роботи устаткування, раціоналізація методів ремонту і профілактичних робіт, виявлення причин простою та їх усунення;

- визначення рівня незавершеності виробництва, запасів матеріальних ресурсів і готової продукції, організація їх транспортування і збереження;

- організація забезпечення підприємства сировиною, матеріалами в разі зменшення їхніх запасів і запасів готової продукції;

- створення й освоєння нововведень, формування якості і забезпечення конкурентоспроможності виробів.

З урахуванням вимог ринкової економіки у вітчизняній літературі сформувалося визначення «організація виробництва». Це координація та оптимізація у часі та просторі всіх матеріальних і трудових елементів виробництва, для досягнення у визначені строки найбільшого виробничого результату з найменшими витратами.

Функцією організації виробництва є визначення певних параметрів технологічного процесу на основі аналізу можливих варіантів і вибору найбільш ефективного з них відповідно до мети й умов виробництва.

Організація виробництва передбачає оптимальне поєднання предметів і знарядь праці, а також праці для перетворення предмета праці у продукт з необхідними властивостями з найменшими витратами робочої сили та засобів виробництва.

У цілому за роки незалежності виробництво валової продукції сільського господарства знизилось на 31,1 %, у тому числі рослинництва – на 11,8 %, тваринництва – на 47,2 % (табл. 1). З 2000 р. відбувається поступове зростання виробництва валової продукції основних галузей, приріст якої у 2012 р. становив 94,9 % порівняно з 2000 р., у т. ч. рослинництва – 79,4 %, тваринництва – у 2,5 рази.

Позитивні процеси є наслідком поступового формування на селі нових організаційно-правових структур ринкового типу, які, зокрема, були визначені Указом Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» від 3.12.1999 р.

Період відновлення позитивної динаміки супроводжувався збільшенням ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах. При загальній збитковості галузі протягом 1990–2000 рр., починаючи з 2001 р., сільськогосподарські підприємства починають одержувати прибутки, насамперед за рахунок рослинництва. У 2012 р. досягнутий найвищий рівень прибутковості в розмірі 20 199,4 млн грн.

**Валова продукція сільського господарства по сільськогосподарських господарствах
(у постійних цінах 2010 р., млн грн)**

Показник	1990 р.	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2012 р. у % до 1990 р.
Валова продукція - всього	199161,3	99448,6	57997,7	72764,7	96273,6	94089,0	121053,7	113082,3	56,8
У тому числі									
продукція рослинництва	117938,0	67549,1	45791,0	55677,0	71275,2	66812,7	92138,4	82130,2	69,6
продукція тваринництва	81223,3	31899,5	12206,7	17087,7	24998,4	27276,3	28915,3	30952,1	38,1
Вироблено сільгосппродукції всіма категоріями господарства									
на одну особу, грн	5449	3570	3071	3813	4298	4249	5113	4897	89,9
на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн	671,2	446,7	370,7	471,0	530,9	523,7	629,4	601,5	89,6

Особливості аграрного виробництва у період з 1990 по 2012 рр. полягають у такому: стрімке зниження валового виробництва сільськогосподарської продукції та основних її галузей першого десятиліття згодом обернулося її поступовим нарощуванням, що пов'язано з формуванням багатокладності на селі і створенням організаційно-правових структур ринкового типу; створені нові сільськогосподарські підприємства ринкового типу сприяли реалізації підприємницької ініціативи селян у різних організаційно-правових формах господарювання.

Висновки. Вивчення об'єктивних законів розвитку природи і суспільства, закономірностей раціональної побудови, планування й економічно ефективного ведення виробництва на сільськогосподарських підприємствах та в їхніх об'єднаннях для отримання максимального прибутку є основою організації сільськогосподарського виробництва. Посткризове відновлення економіки України потребує розвитку аграрного виробництва на інтенсивній основі, що дозволить гарантувати продовольчу безпеку країни, забезпечивши кожній особі можливість повноцінного раціонального харчування якісними та безпечними продуктами, а також реалізувати конкурентні переваги країни на світових ринках продовольства.

Бібліографічний список: 1. Гевко І.Б. Організація виробництва: теорія і практика: підручник / І.Б. Гевко, А.О. Оксентюк, М.П. Галушак. – К.: Кондор, 2008. – 178 с. 2. Кожекин Г.Я. Организация производства: учеб. пособие / Г.Я. Кожекин, А.М. Сеница. – Минск: Экоперспектива, 1998. – 334 с. 3. Семенов Г.А. Организация і планування на підприємстві: навч. посібник / Г.А. Семенов, В.К. Станчевськийб. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 528 с. 4. Посилкіна О.В. Організація виробництва: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Посилкіна, Р.В. Сагайдак, К.Ю. Зверева. – Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2006. – 152 с. 5. Сільське господарство України 2012 р.: стат. щорічник / Держкомстат України. – К., 2013. – 392 с.

Пономарёва М.С. Организация производства как основной элемент эффективного развития АПК. Равскрыта основная роль организации сельскохозяйственного производства как одного из главных элементов эффективного развития всего агропромышленного комплекса страны. Определены присущие организации производства основные специфические задачи и установлены пути их решения, учитывая все особенности ведения агробизнеса.

Ponomar'ova M. To a question of the organisation of manufacture as basic element of effective development of agrarian and industrial complex. The basic role in the agricultural production organisation as one of the main elements of effective development of all agriculture of the country is defined. Are

defined the manufacture organisations the basic specific problems are inherent and ways of their decision are established, considering all features of conducting agrobusiness.